

ODIL YOQUBOVNING “ULUG‘BEK XAZINASI” ASARI: TARIXIY HAQIQAT VA BADIY TALQIN

A.A.Bo‘tayev – JDPU o‘qituvchi

Annotatsiya

Mazkur maqolada Odil Yoqubovning “Ulug‘bek xazinasini” nomli tarixiy hikoyasi tahlil qilinadi. Asarda tarixiy shaxslar obrazlarining badiiy talqini, yozuvchi mahorati, voqealar rivoji va ularning zamonaviylik bilan bog‘liqligi ko‘rib chiqiladi. Maqola tarixiy badiiy adabiyotning ijtimoiy-falsafiy mazmunini ochishga qaratilgan.

Аннотация

В данной статье анализируется исторический рассказ Адыла Якубова "Сокровище Улугбека." В произведении рассматривается художественная интерпретация образов исторических личностей, мастерство писателя, развитие событий и их связь с современностью. Статья направлена на раскрытие социально-философского содержания исторической художественной литературы.

Abstract

In this article, Adyl Yakubov's historical story "Ulugbek's Treasure" is analyzed. The work explores the artistic interpretation of historical figures, the writer's skill, the development of events, and their connection to the present day. The article is aimed at revealing the socio-philosophical content of historical fiction.

Kalit so‘zlar: Ulug‘bek, xazina, tarixiy adabiyot, badiiy obraz, Odil Yoqubov, ma‘rifatparvarlik, ilm-fan, tarixiy haqiqat.

Ключевые слова: Улугбек, сокровище, историческая литература, художественный образ, Одил Якубов, просвещение, наука, историческая правда.

Keywords: Ulugh Beg, treasure, historical literature, artistic image, Odil Yakubov, enlightenment, science, historical truth.

O‘zbek adabiyotida tarixiy-badiiy asarlar alohida o‘rin tutadi. Bu turdagi asarlar orqali milliy o‘zlik, tarixiy xotira, madaniy meros targ‘ib qilinadi. Ulardan biri Odil Yoqubovning “Ulug‘bek xazinasini” asaridir. Ushbu hikoya o‘zining chuqur falsafiy mazmuni, tarixiy asosga qurilgan syujeti va zamonaviy g‘oyalari bilan ajralib turadi. Asarda buyuk alloma Mirzo Ulug‘bekning ilmiy merosi, uning ilm-fan yo‘lidagi fidokorona faoliyati, zamondoshlarining unga munosabati tasvirlanadi. Bu hikoya orqali yozuvchi o‘tmishni tahlil qilish, undan saboq chiqarish va bugungi kunga bog‘lanish kabi dolzarb masalalarni ko‘taradi.

“Ulug‘bek xazinasini” asari buyuk alloma Mirzo Ulug‘bek shaxsiyatini, uning ilm-fanga bo‘lgan sadoqatini, davrining murakkab siyosiy iqlimida yashab ijod qilgan olimlarning fojiali taqdirini yoritadi. Asarda 'xazina' tushunchasi moddiy boylik emas, balki ilmiy meros, tafakkur va ma‘naviy qadriyatlar timsoli sifatida tasvirlanadi. Ulug‘bekning rasadxonasi, astronomik kuzatuvlari, zamonasining ilg‘or tafakkur egalarining ilmiy faoliyati — bularning barchasi asarning asosiy g‘oyasini tashkil qiladi: Haqiqiy xazina bu — bilim va tafakkurdir.

Odil Yoqubov tarixiy haqiqatga suyangan holda, badiiy to‘qima orqali Ulug‘bek shaxsiyatini yoritadi. Tarixiy voqealar badiiy tafakkur bilan uyg‘unlashgan. Ulug‘bekning o‘ldirilishi, rasadxonaning vayron qilinishi, ilmlar rivojining to‘xtatilishi — bularning barchasi tarixiy faktlar asosida hikoya qilinadi. Yozuvchi bu faktlar orqali o‘quvchini o‘tmishga emas, balki

bugunga, hozirgi zamonga murojaat qilgan holda ilm-fanning qadsizlanishi, johillikning ustuvor bo'lishi oqibatlarini ko'rsatadi. Bu jihatlar asarga nafaqat tarixiy, balki chuqur falsafiy mazmun ham bag'ishlaydi.

Asardagi asosiy obraz — Mirzo Ulug'bek — ilm-fan, tafakkur va bunyodkorlik timsolidir. U orzulari yo'lida jonini fido qilgan ma'rifatparvar shaxs sifatida gavdalanadi. Qozizoda Rumi, Ali Qushchi kabi tarixiy shaxslar orqali ilmiy merosning davomchiligi, ustoz-shogird an'anasi tasvirlanadi. Shuningdek, nodon va mutaassib shaxslar obrazi orqali jamiyatdagi bilimga qarshi kuchlar, ularning vayronkor ta'siri ochib beriladi. Bu obrazlar orqali yozuvchi ilm-fan va nodonlik o'rtasidagi abadiy kurashni badiiy vositalar bilan tasvirlaydi.

Odil Yoqubov tarixiy mavzuni badiiy yondashuv orqali yoritishda katta mahorat ko'rsatadi. Asardagi til nafis, tasvirlar jonli, dialoglar hayotiy. Tarixiy ma'lumotlar badiiy to'qima bilan uyg'unlashgan. Yozuvchi Ulug'bek shaxsiyatini chuqur tahlil qilib, uning orzulari va fojiali taqdirini teran ochib beradi. Xususan, yozuvchining zamonaviy davrga ishora qiluvchi kinoyalari, ruhiy kechinmalarni tasvirlashdagi mohirligi alohida e'tiborga loyiq.

“Ulug'bek xazinasi” — nafaqat tarixiy voqealarga asoslangan badiiy hikoya, balki o'tmish bilan bugunning muloqotidir. Asar orqali Odil Yoqubov xalqimizning buyuk ilmiy merosi, ilm-fan yo'lida fidokorona xizmat qilgan allomalar xotirasini yodga oladi va yosh avlodni ma'rifatga, tafakkurga chorlaydi. Bugungi kunda ham bu asar o'z dolzarbligini yo'qotmagan, balki yangicha ma'no kasb etmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Yoqubov O. Ulug'bek xazinasi. — Toshkent: G'afur G'ulom nomidagi Adabiyot va san'at nashriyoti, 1986.
2. Xudoyberganov R. O'zbek adabiyoti tarixi. — Toshkent: O'zbekiston Milliy Ensiklopediyasi, 2012.
3. G'aniyeva S. O'zbek adabiyotida tarixiy romanlar: ilmiy-nazariy tahlil. — Toshkent: Fan, 2005.
4. Mirzo Ulug'bek. Ziji jadidi Ko'ragoniy (Qadimgi turkiy astronomik asar). — Toshkent: Fan, 1994.